

Miskolci Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék

Az életfogytig tartó szabadságvesztés múltja, jelene és jövője

Szakdolgozat

Készítette:

Csiki Renáta

Igazságügyi igazgatási szak

Levelező tagozat

Konzulens:

Dr. Gula József

egyetemi docens

Miskolc, 2019

University of Miskolc
Faculty of Law
Department of Criminal Law and Criminology

The past, present and future of life imprisonment

Thesis

Made by:

Csiki Renáta

Judicial Administration Manager

Correspondence course

Consultant:

Dr. Gula József

Associate professor

Miskolc, 2019

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
------------------------	----------

I. fejezet

Az életfogytig tartó szabadságvesztés múltja	4
---	----------

1. Történeti áttekintés	4
-------------------------------	---

1.1. A szabadságvesztés-büntetés kialakulása	4
--	---

1.2. Az életfogytig tartó szabadságvesztés megjelenése	11
--	----

1.2.1. A Csemegi-kódex	13
------------------------------	----

1.2.2. Az 1950.évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről (Btá.)	14
---	----

1.2.3. Az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről	15
--	----

1.2.4. Az 1971. évi 28. tvr. a Büntető Törvénykönyv módosításáról és kiegészítéséről	15
---	----

1.2.5. Az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről	16
---	----

II. fejezet

Az életfogytig tartó szabadságvesztés jelene	19
---	-----------

1. Szabadságvesztés általános jellemzése napjainkban	19
--	----

1.1. A végrehajtás céljai	19
---------------------------------	----

1.2. A végrehajtás elvei	20
--------------------------------	----

1.3. A végrehajtás fokozatai	21
------------------------------------	----

1.3.1. A fegyház	22
------------------------	----

1.4. A végrehajtás rendje	22
---------------------------------	----

2. Az életfogytig tartó szabadságvesztés a 2012. évi C. törvény tükrében	24
---	----

2.1. A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége	24
---	----

2.2. A feltételes szabadságra bocsátás	
--	--

lehetőségének kizárása	25
2.2.1. Kötelező kegyelmi eljárás	26
3. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés	
(TÉSZ) a gyakorlatban	29
3.1. A Hosszúidős Speciális Rezsim (HSR)	31
4. „Három csapás”	32
4.1. A „három csapás” eredete	32
4.2. A hazai szabályozása	32
4.3. A „három csapás” jövője	33
<i>III. fejezet</i>	
Az életfogytig tartó szabadságvesztés jövője	35
1. Magyar László kontra Magyarország –	
kötelező kegyelmi eljárás előszobája	35
1.1. Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB)	36
1.2. T.P. és A.T. kontra Magyarország	37
2. Ismeretlen jövőkép	39
Összegzés	41
Irodalomjegyzék	43
Jogszabályjegyzék	49

Bevezetés

Szakedolgozatom témaválasztásánál fontos szempont volt számomra, hogy valami új, a megszokottól eltérő területről értekezhessek, lehetőséget adva magamnak arra, hogy részletekbe menően elmélyedjek egy teljesen más világba és feltárjak egy számomra ismeretlen területet.

Egykori közigazgatásban dolgozóként kiválóan megismertem a közigazgatás szervezetrendszerét, átláttam a munkafolyamatokat, nagy tapasztalatot szereztem a különböző hatósági eljárások lefolytatásában, természetes volt a törvények (Kttv.) napi szintű alkalmazása és ismerete. Azonban mindig is nagyobb érdeklődéssel töltött el az, aminek középpontjában az ember áll. Úgy gondoltam a választott téma lehetőséget nyújt számomra, hogy jobban a jogszabályok mögé láthassak. Az életfogytig tartó szabadságvesztés mögött pedig számomra maga az ember áll.

Szakedolgozatom megírása során arra kerestem a választ, hogyan jutottunk el az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazásáig és az idő előrehaladtával a különböző korok különböző társadalmának milyen célt szolgált az alkalmazása. Kutatni próbáltam a megítélésének változásait és, hogy mekkora jelentőséggel bírt/bír a régi és jelenlegi kor embere számára. Igyekeztem megtalálni az egyensúlyt a törvényi szabályozások és az általam fontosnak vélt információk és gondolatok között.

Kutatásom során olyan ismeretekre is szert tettem, amely dolgozatom szerves részét nem képezi ugyan, de véleményem szerint mégis kapcsolódik. Ez pedig az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt elkövetők személyisége. Egy olyan téma esetén, mint amit ez a dolgozat is feldolgoz, akaratlanul is felmerül a kérdés, hogy milyen személyiséggel rendelkező emberek állnak a tettek mögött.

Véleményem szerint összetett a kérdés, hiszen vizsgálni kellene a genetikát, tanult viselkedési mintákat, az elítéltek szociális hátterét, adott esetben tovább hozott generációs problémákat, devianciákat, mentális problémákat.

Összetettsége miatt ez a téma akár egy másik szakedolgozat tárgyát is képezhetné. Ezt megvizsgálva talán választ találnánk az általam feltett kérdésekre is és közelebb kerülnénk ahhoz, hogy mely büntetési forma a legmegfelelőbb az említett elítéltek esetében. Talán a most hatályban lévő (tényleges) életfogytig tartó szabadságvesztés?!

Az életfogytig tartó szabadságvesztés múltja

1. Történeti áttekintés

1.1. A szabadságvesztés-büntetés kialakulása

Szakdolgozatom témája az életfogytig tartó szabadságvesztés, de mindenképp szerettem volna röviden áttekinteni a szabadságvesztés büntetés kialakulásának történetét, hiszen ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk fő témánkról, szükséges ismerni az ehhez elvezető utat is.

„A bűn és a büntetés egyidős az emberiséggel.”¹

Emberáldozat, száműzés, nyilvános megszégyenítés, halálbüntetés, testi büntetés, szabadságtól való megfosztás. Bármelyik is dominált a történelem során, az idő múlásával megfigyelhető az a tendencia, hogy a büntetések fizikai jellege egyre inkább szellemi síkra terelődik.

Az igazságszolgáltatásban már a kezdetektől fogva alkalmazták a **halálbüntetést**. Ennek *két célja volt*: elsősorban az *elrettetés*, másodsorban pedig *szórakozást* jelentett az azt nézők számára. A nyilvánosan végrehajtott büntetések visszatartó erővel bírtak és ezzel a végleges, visszavonhatatlan büntetés alkalmazásától remélték a bűncselekmények számának a csökkenését.

A halál látványa a mindennapi élet része volt az akkori kor emberének, így egy nyilvános kivégzés az elborzasztás mellett látványosságnak is számított. Általában ezeket ünnepnapokon hajtották végre a nagyobb közönség reményében.²

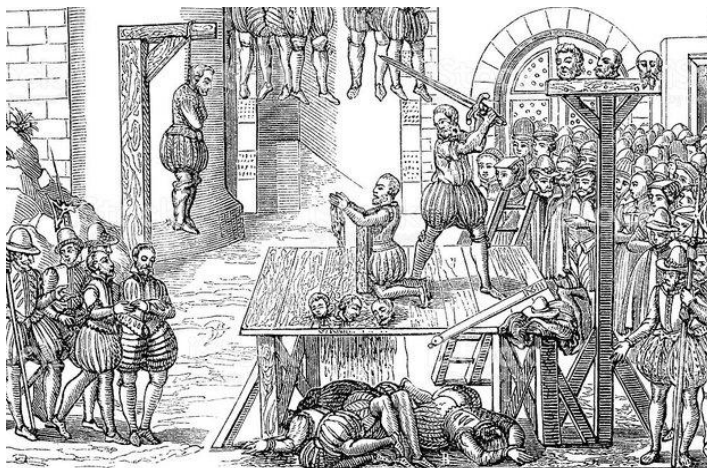
A halálbüntetés mellett a **testi büntetések** kaptak még nagy szerepet a régi időkben, melyek elsősorban a tálío elven („bosszúigényt kielégítő primitív igazságossági elv”)³

¹Pankász Balázs (2012): Büntetve nevelni- börtönparadigmák tanulmány. 1 p.

²Jánosi Vali (2018): „Inkább élve eltemetés” – ilyen volt a középkori börtönök brutális világa. Szeretlek magyarorszag.hu internetes cikk. <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/inkabb-elve-eltemetes-ilyen-volt-kozepkori-bortonok-brutalis-vilaga/>

alapultak, vagyis fő szempont volt az azonos hátrány érvényesülése. A testi büntetések *célja* már nem az elrettentés, hanem a *megtorlás, bosszú* volt. A későbbiekben a táló elvet felváltotta az ún. tükröző büntetés. (Lopott tárgy tolvajra aggatása, gyújtogató megégetése, fa tolvaj fűzfaággal történő akasztása, stb).

Ezt követték a **testfenyítő büntetések**, amelyek elődleges *célja a megszégyenítés*. Ennek eszközeként alkalmazták a bitófát, kalodát, vagy ketrecet, amelyek nyilvános helyen voltak felállítva és a többi embernek lehetősége nyílt az erre ítéltet gúnyolni, megdobálni, akik gyakran meztelenül, étel-ital nélkül töltötték büntetésüket.⁴

1. kép. Nyilvános kivégzés a középkorban
(Forrás: www.mult-kor.hu)

Mindezeket váltva egyre inkább nagyobb hangsúlyt kapott a **szabadságvesztés-büntetés**.

Írásbeli emlékek alapján már a 11. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről.

A 15-16. században pedig ismerik és alkalmazzák az „örökös börtön” büntetést.⁵

³ Mezey Barna (2004): Magyar jogtörténet. 3. fejezet – III. rész – A magyar büntetőjog története. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. Digitális Tankönyvtár.
https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_mezey_magyar_jogtortenet/ch03.html

⁴ Jánosi V. 2018.

⁵ Büntetés-végrehajtás története – Kezdetek. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja.
<https://bv.gov.hu/hu/a-kezdetek>

A 16. századtól kezdve már más a büntetés *célja*, a büntetés egyet jelentett a szabadságelvonnással. Rájöttek, hogy amíg egy visszafordíthatatlan halálbüntetéssel, illetve kegyetlen testi büntetéssel elveszítenek egy polgárt, vagy csökken az egészsége, munkabíró képessége, addig a szabadságvesztés-büntetéssel lehetőségük nyílik a jóvátételre.

Az első magyar joggyűjtemény, amely deklarálta a szabadságvesztés büntetést az 1723-as *Corpus Juris Hungarici* volt.

Az 1770-es évektől megkezdődtek a különböző *börtönrendszerek kialakítása*, amelyek már teljesen más nézőpontból tekintettek a szabadságvesztés büntetésre és a fogvatartottakra. John Howard: „*célunk az, hogy a társadalom hasznos tagjává tegyük őket*”.⁶

Az 1843.évi *büntetőjogi javaslatban* a fő büntetési nem már a szabadságvesztés, amelynek két formáját különböztették meg, a rabságot (amely lehetett életfogytig vagy határozott ideig tartó) és a fogságot.⁷

Csemegi-kódex (1878.évi V. tv.): a Csemegi Károly nevéhez fűződő *első magyar büntető törvénykönyv* igen jelentős változásokat hozott. A kódex a szabadságvesztést nem ismerte, mint büntetési nemet, hanem külön büntetési nemekként szabályozta annak a végrehajtási módjait. Ez alapján négy fajta szabadságvesztés büntetés létezett: fegyház, államfogház, börtön, fogház. Általánosságban elmondható, hogy a szabadságvesztés büntetés határozott vagy határozatlan tartamú (csak a fegyházbüntetés) lehetett. A határozott idejű szabadságvesztés büntetés leghosszabb tartamát 15 évben határozta meg a kódex, ami akkoriban kimondottan enyhének számított. Ennek hátterében az az indoklás állt, miszerint a szabadságvesztés büntetés *célja a javítás*, és ha ennél magasabb általános maximumot határoznának meg, az az elítélt fizikális tönkretételét eredményezné.

A törvény egyik különlegessége abban rejlik, hogy igen részletesen szabályoz. A következőkben ezen, részletekből kívánnám kiemelni a legfontosabbakat, a négy fajta szabadságvesztés büntetést sorra véve.

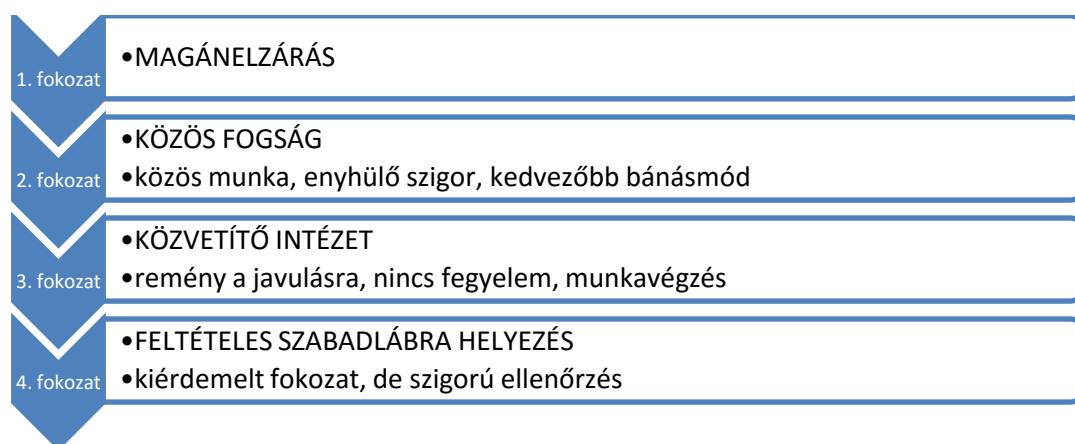
⁶ Budai István (2014): Resztoratív technikák alkalmazása a büntetés-végrehajtásban, Börtönügyi szemle – 33. évf. 1. sz., 2014. 38 p.

⁷ Görgényi I. et al. 2014. 365 p.

Fegyházbüntetés: „a fegyház volt a szabadságvesztés-büntetések közül a legsúlyosabb büntetési nem.”⁸ A fegyházbüntetés az előzőleg leírtak alapján lehetett határozott tartamú, aminek alsó határa 2 év, felső határa 15 év volt, illetve lehetett életfogytig tartó is. Határozott tartam esetén kivételesen 20 évre módosulhatott a maximálisan kiszabható büntetés, ha az elítélt büntetése idején ismét olyan bűncselekményt követett el, ami határozott tartamú szabadságvesztés büntetéssel sújtható.

Részletes szabályozás vonatkozott a végrehajtásra is. Az elítélteket dolgoztatták (munkanemet nem választhattak szabadon) és közmunkát is végeztek. A büntetés megkezdésekor 1 évre (3 év vagy hosszabb tartamú fegyház esetén), illetve a büntetés egyharmad idejére (3 évnél rövidebb tartamú fegyház esetén) magánelzárásba kerültek. A magánelzárás ezen kívül fegyelmi büntetésként is alkalmazható volt. Ezekben az esetekben a kódex általános szabályként kimondta, hogy magánelzárást nem lehet alkalmazni, amennyiben a büntetési idő fele eltelt.

A fegyházbüntetés a fokozatosság elvén alapult, azaz a legszigorúbb büntetéstől haladtak az egyre enyhébbek felé. Ezt az elvi működést mutatja be az 1. ábra, amelyen jól láthatóak a lépcsőfokok és azok jellemzői.

1. ábra. A fegyházbüntetés fokozatai
(Forrás: saját szerkesztés)

⁸ Kárász Marcell: Szabadságvesztés-büntetések a Csemegi-kódexben. Joghistoria – az ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék Tudományos Diákkörének folyóirata. XXII. évfolyam 3. szám, 2018. március. 37 p.

Első fokozat: magánelzárás.

Második fokozat: közös fogság. Itt az elítéltek közösen végezhetek munkát, a magánelzáráshoz képest enyhült a szigor és kedvezőbb bánásmódban részesültek. Ugyanakkor éjszakára visszakerültek a magánzárkába.

Harmadik fokozat: közvetítő intézet. 3 évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés esetén azok kerülhettek ide, akik már letöltötték a büntetésük kétharmadát, illetve életfogytiglani fegyházbüntetés esetén 10 évet, és viselkedésükből arra lehetett következtetni, hogy nagy esély van a javulásra. Ebben a fokozatban már nem igazán a fegyelmen, hanem a munkavégzésen van a hangsúly.

Negyedik fokozat: feltételes szabadlábra helyezés. Ezt azok kérhették, akik közvetítő intézetben voltak, a büntetésük háromnegyed részét (életfogytiglani fegyház esetén 15 évet) letöltötték és rászolgáltak jó magaviseletükkel. Utolsó fokozat ellenére szigorú szabályok vonatkoztak rájuk is: engedély nélkül nem költözhetek el és felügyelet alatt álltak.⁹

Államfogház: az államfogház több szempontból eltér a fegyházbüntetéstől, hiszen esetében az elítéltek kötelezően nem végeznek munkát (bár dolgozhatnak, amit maguk választhatnak meg) és nincs magánelzárás sem, viszont az államfogházhoz nem tartozó más elítéltekkel nem érintkezhetnek. A kódex ezeket a rendelkezéseit indokolta is, miszerint az ide tartozó politikai bűncselekmények elkövetőinél nem beszélhetünk aljas indokról, így szükségessé válik az elkülönítésük és más bánásmódban kell részesülniük, mint a többi elkövető. Az ő esetükben nem cél a javítás, csupán a szabadságelvonás és, hogy megszorítsák más személyekkel történő érintkezésüket.

A generális maximumot 15 évben, a minimumot pedig 1 napban határozta meg a kódex.

Börtön: ezen büntetési nem alsó határa 6 hónap, felső határa pedig 10 év volt ezzel kifejezve a fegyházhoz képesti enyhébb súlyát.

Ami a végrehajtás módját illeti, elsősorban a fegyházbüntetéstől eltérő szabályokat részletezte. A munkavégzés szintén kötelező volt, de az elítélt a munkanemek közül szabadon választhatott, illetve közmunka esetén a beleegyezésére is szükség volt.

⁹ Kárász M. 2018. 37-38 p.

Fogház: a fogház leghosszabb tartama 5 év, míg legrövidebb tartama 1 nap volt, ami kizárólag vétségek esetén volt kiszabható.

Fogház esetén szintén alkalmazták a magánelzárást, de csak abban az esetben, ha a büntetés meghaladta az 1 évet. Ez a büntetés egyharmadára vonatkozott.

A munkavégzésre a már börtönnél tárgyalt szabályok a mérvadóak, azzal a kivétellel, hogy ez alól lehetőség volt a felmentésre különösen méltányolható oknál fogva. Kiemelkedő szabályozással rendelkezik a kódex a fiatakorúakra vonatkozóan. Kimondja, hogy fiatakorúra súlyosabb büntetést kell kiszabni ugyanazért a cselekményért, illetve mód volt rá, hogy elkülönítsék más foglyoktól. Mindezeket a szabályokat részletesen indokolta is a kódex: a fiatakorúak igen könnyen befolyásolhatóak és fogékonyak a különböző külső negatív és pozitív hatásokra, így amennyiben teljesen elkülönítjük őket a többiektől, nem éri őket negatív befolyás, és könnyebben érvényesül a nevelő, javító célzat.¹⁰

2. kép. Képeslap az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből
Bali Mihály állami ítéletvégrehajtó - az „önként jelentkező hóhér”
(Forrás: www.magyar noir.blogstar.hu)

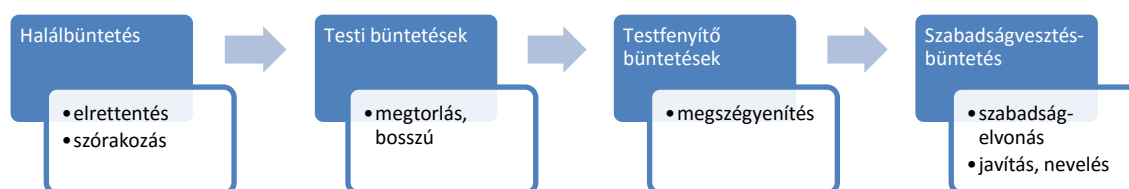
¹⁰ Kormány Zita – Szalóki Gergely: A Csemegi-kódex szankciórendszere I. Jogelméleti szemle – 3. sz. 2011. MATARKA Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa. <http://jesz.ajk.elte.hu/kormany-szaloki47.html>
https://matarka.hu/cikk_list.php?fusz=141282

Az 1950. évi II. törvény már csupán csak egy szabadságvesztési nemet ismert: a börtönt.

Az 1978. évi IV. törvény új intézményként vezette be az ún. átmeneti csoportot. Úgy gondolták, hogy a hosszú szabadságvesztés (5 év feletti) következtében számos probléma jelentkezik az elítélt személyiségében és ezt a hatást kívánták csökkenteni az enyhébb végrehajtási rezsimben való tartózkodással.¹¹

A rendszerváltástól kezdve már a szabadságjogok és az emberi jogok tiszteletben tartása áll a középpontban, így először a büntetési rendszer átalakítását kezdték meg, hogy az minél humánusabb legyen.¹²

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 33. § (1) bekezdése felsorolja a büntetéseket, amely egy súly szerinti sorrendet is jelöl. A legsúlyosabb büntetési nem a szabadságvesztés. Különböző tartamban, eltérő végrehajtási fokozatokban, különböző módon és végrehajtási rendben alkalmazható.¹³

2. ábra. Szabadságvesztés-büntetés kialakulása folyamatára – büntetési cél változása
(Forrás: saját szerkesztés)

¹¹ Büntetés-végrehajtás története – A világháborúktól a szocializmusig. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja. <https://bv.gov.hu/hu/a-vilaghaboruktol-a-szocializmusig>

¹² Büntetés-végrehajtás története – A rendszerváltástól napjainkig. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja. <https://bv.gov.hu/hu/a-rendszervaltozastol-napjainkig>

¹³ Görgényi Ilona - Gula József - Horváth Tibor - Jacsó Judit - Lévay Miklós - Sántha Ferenc - Váradi Erika (2014): Magyar Büntetőjog általános rész, Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2014. 367 p.

1.2. Az életfogytig tartó szabadságvesztés megjelenése

Ha életfogytig tartó szabadságvesztésről beszélünk, első gondolatként általában a börtön ugrik be. A tipikus börtönbüntetés megjelenése és elterjedése előtt azonban két fontos állomás is említést érdemel, amelyek megelőzték a modern értelemben vett büntetés-végrehajtást. A kezdeti időkben ún. *szabadságfosztásról* beszélhetünk. Ezt elsőként az ellenszegülő, engedetlen rabszolgáknál alkalmazták, akiket életfogytiglan tartó **bányamunkára** ítélték. Nem rabszolgák esetén pedig gyakran az életfogytiglani **száműzést** alkalmazták **kényszerlakhelyre**.

Termelő szabadságfosztást képviselt például a **gályarabság**, amikor is evezőpadhoz láncolt rabokat dolgoztattak. Ez életfogytiglani büntetést jelentett, de ebben a körben említhetnénk még a **hajóvontatást** is, ami II. József nevéhez fűződik és szintén életfogytig tartott.

3. kép. Repin – Hajóvontatók a Volgán
(Forrás: www.jakd.hu)

Az idő előrehaladtával megjelennek a „börtönszerű” intézmények is.

Az **örökös rabszolgaság** büntetés kiszabása esetén egy kereskedőnél kellett 2 évig dolgozni igen rossz körülmények között, megbélyegezve (V betű = Vagabond, azaz csavargó). Abban az esetben, ha ezt megszegte az erre ítélt, életfogytiglani rabszolgaság várt rá a homlokán S betűvel = Sklave, tehát rabszolga. Ennek a büntetésnek a célja a munkakerülők és csavargók elleni fellépés volt.

A *tipikus börtönbüntetés* a középkorban jelent meg.¹⁴

A 14-15. századi törvényeinkben jelent meg először az „örökös fogság” kifejezés, amelynek a végrehajtási helye a tömlöc (carcer) volt. A tömlöcök a városi pincékben, tornyokban, városfalakban kaptak helyet. Elmondható, hogy ekkoriban még nem jogalkotói akaratot tükrözött ez a büntetési forma, hiszen az esetek többségében az embertelen körülmények és a kegyetlen bánásmód okozta a fogvatartottak halálát és emiatt tartott az elítélt élete végéig.

¹⁴ Mezey Barna: A hosszú tartamú szabadság-büntetés a jogtörtételemben. Tudományos tanácskozás. Börtönügyi szemle – 24. évf. 2. sz. 2005. 3-4 p.

Általánossá a 18. századtól vált, hiszen ekkortól már lehetségessé vált, hogy a halálbüntetést átváltoztassák életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre.

Mária Terézia idején helyet kapott ugyan, de a gyakorlatban nem sokban különbözött a testi fenyítéstől, sőt inkább azzal együtt súlyosbították a végrehajtást.

II. József (*Sanctio Criminal Josephina 1787*) már igen gyakran alkalmazta, és ami a végrehajtását illeti inkább a súlyosabb formáit részesítette előnyben (léláncolás, kenyéren és vízen tartás, bizonyos időközönként nyilvános büntetés).

4. kép. Várörbörtön
(Forrás: www.szeretlekmagyarorszag.hu)

Ezután, az 1797-es *büntető kódex-javaslat* előírta, hogy a meghatározott esetekben kiszabott szabadságvesztést közmunkában kell letölteni, úgymint például csatornák ásása.

1843-ban azonban fordulópont következik. Az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés már ténylegesen a jogalkotó akaratát tükrözte. A büntetésnek egyre inkább *preventív, megelőző* jellege lett.¹⁵

¹⁵ László Zsuzsanna (2011): Az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozásának története a magyar jogban. SZTE Egyetemi Digitális Archívum, 2016. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/30374/>
http://acta.bibl.u-szeged.hu/30374/1/forum_doctorandorum_2011_149-160.pdf

1.2.1. A Csemegi-kódex

Csemegi-kódex (1878. évi V. tv.): korábban részletesen kifejtésre került a Csemegi-kódex jelentősége és konkrét rendelkezései a szabadságvesztés-büntetéssel kapcsolatosan. A dolgozat következő részében azonban kiemelésre kerülnek a kódex életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó rendelkezései.

5. kép. Csemegi Károly
(Forrás: Wikipedia)

„Az életfogytig tartó szabadságbüntetés bevezetésének oka, hogy a törvényalkotó csak ezzel a büntetéssel tudja helyettesíteni a halálbüntetést.”¹⁶

A kódex szabályozta az életfogytig tartó szabadságvesztést, mint fegyházbüntetést és részletes szabályokat hozott a fogvatartottakra vonatkozóan.

A fegyházbüntetés a határozott időtartam mellett lehetett életfogytig tartó is. Az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélteknek lehetősége volt bekerülni a 3. és 4. fokozatba, azaz kilátás volt a közvetítő intézetre (enyhébb bánásmód és lehetőség a munkavégzésre), illetve a feltételes szabadlábra helyezésre. Előbbire azzal a feltétellel volt esély, ha az adott személy 10 évet már letöltött a büntetéséből és láttak esélyt a javulásra, míg utóbbira akkor volt mód, ha már közvetítő intézetben töltötte büntetését (tehát az előző feltételek teljesültek), 15 évet már kitöltött és szintén jó magaviselettel bírt. Így elmondható, hogy a kódex modernsége abban rejlik, hogy nem zárta ki a szabadulás esélyét, mivel az enyhébb végrehajtási szabályokat már az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték estében is alkalmazni engedte.¹⁷

¹⁶ Kormány Zita – Szalóki Gergely: A Csemegi-kódex szankciórendszere I. Jogelméleti szemle – 3. sz. 2011. MATARKA Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa.

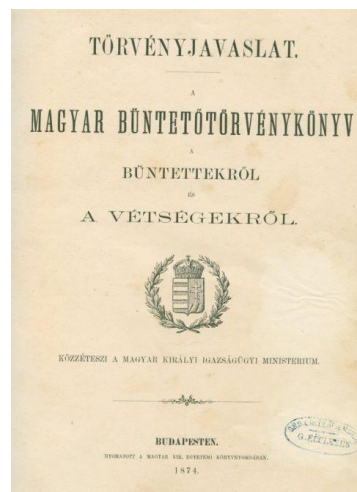
¹⁷ László Zs. 2011.

Életfogytig tartó fegyházbüntetés esetén a magánelzárás lehetősége korlátozott volt, ugyanis a büntetés megkezdésétől számított 10 évig alkalmazhatták, valamint csak fegyelmi büntetésként.¹⁸

„A kódex 70 évig volt hatályban, és mély nyomokat hagyott a magyar büntetőjogi gondolkodásban.”¹⁹

Dolgozatom első alfejezetét *Fayer László* mondatával zárnám, aki tökéletesen megfogalmazta a Csemegi-kódex jelentőségét: „Csemegi Károlyé az érdem, hogy Magyarország az anyagi büntetőjog kodifikálva van.

Magyarország történetében korszakot alkotó esemény, melynek számtalan kihatásai vannak úgy a köz-, mint a magánéletre. Egy darab szervezet ez, mely az államelmélet alapját rakja le.”²⁰

6. kép. A Csemegi-kódex címlapja
(Forrás: Wikipedia)

1.2.2. Az 1950. évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről (Btá.)

Az **1950. évi II. tv. (Btá.)** fenntartotta az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetését és már megjelent a börtön kifejezés is. A végrehajtás fő jellemzője az egységes, fokozatok nélküli szabadságvesztés büntetés volt (fokozat nélküli börtönrezsím) és a célt egyre inkább már a *biztonságos őrzés* jelentette, megjelent az *elítélt nevelésének* fontossága és a *munkáltatás* is.²¹

¹⁸ Dr. Balla Lajos: Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása a Debreceni Ítéltábla gyakorlatában 2005. január 1-től 2014. május 31-ig terjedő időszakban. Magyar Rendészet XIV. évfolyam, 2014. évi 6. szám. 2-3 p.

¹⁹ Mezey Barna – Magyariné Horváth Ágnes: Magyar jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. Digitális Tankönyvtár.

²⁰ Dr. Györgyi Kálmán: Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. HVG-ORAC Kiadó az új Btk.-t bemutató konferenciájának előadása, 2012. <https://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/>

²¹ László Zs. 2011.

Lényeg a mindenkivel szemben azonos regulák szerinti végrehajtás. Rögzítette, hogy tilos mindennemű fizikai fájdalmat okozó fegyelmi büntetés.²²

A törvény kimondta, hogy a feltételes szabadságra bocsátás feltétele, hogy a börtönre ítélt a büntetéséből 15 évet már letöltött, a feltételes szabadságra bocsátás időtartama pedig 8 év volt. Említésre méltó, hogy a törvény erre vonatkozó rendelkezését nem a normaszöveg tartalmazza, hanem egy kapcsolódó törvényerejű rendelet.²³

1.2.3. Az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

Később az *1961. évi V. tv.*-ben (amit szocialista büntető kódexként is emlegetnek) már nem található az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés. Ezzel felmerül az a probléma, hogy túl nagy szakadék keletkezett a halálbüntetés és a határozott ideig tartó szabadságvesztés között és a bíróság mozgástere is korlátozott volt. Mindezt a törvény mégis azzal indokolta, hogy ha valakitől élete végéig megvonjuk a szabadságot, akkor nem tud érvényre jutni *a büntetés célja*, ami nem más, mint *a nevelés*.²⁴

1.2.4. Az 1971. évi 28. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyv módosításáról és kiegészítéséről

Ezután ismét bevezetésre került az *1971. évi 28. tvr.* útján, tehát a szabadságvesztés határozott ideig vagy életfogytig tarthat. Az ok, amiért ismét rögzítették a rendelkezést, hogy egy köztes lehetőséget láttak benne a halálbüntetés és a határozott idejű szabadságvesztés között.²⁵

²² Schmechl János – Dr. Pallo József: Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban. Útmutató a 2013. évi CCXL. (BV.) törvény megismeréséhez. Börtönügyi tanulmányok 2. A Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa kiadványai, Budapest, 2015. 4 p.

²³ Balla L. 2014. 4 p.

²⁴ László Zs. 2011.

²⁵ László Zs. 2011.

A végrehajtás fegyházban történt. Továbbá a törvényerejű rendelet rögzítette a feltételes szabadságra bocsátás feltételeit is: a büntetésből legalább már 15 évet letöltött (ez 20 évre növekedett halmazati büntetés esetén) és feltételezhető, hogy a büntetés eléri a kívánt célt. Valószínűsíthető, hogy ennek háttérében az állt, hogy a halálbüntetés és a szabadságvesztés felső határa között nagy volt a távolság.

Végezetül elmondható, hogy az 1971. évi 28. tvr. *jelentősége az, hogy hatálybalépésétől számítva vált állandóvá az életfogytig tartó szabadságvesztés jelenléte az azt követő joganyagokban.*²⁶

1.2.5. Az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

1978. évi IV. tv. (Btk.): meghatározta a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját (20 év), a feltételes szabadság tartamát (10 év), és elrendelte, hogy amennyiben az életfogytig tartó szabadságvesztés ideje alatt újabb bűncselekmény elkövetésére kerül sor, a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja legfeljebb 5 évvel elhalasztható.²⁷

Az 1993.évi XVII. tv. több változást is hozott: a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja 20 évről 15-25 év közöttire változott, és ezen belül a bíró döntött. Kimondta, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra az, akit ismét életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélnék.

Kiemelkedő, hogy *elsőként zárta ki a feltételes szabadulást életfogytig tartó szabadságvesztés esetén.*

Az 1997.évi LXXIII. tv. esetében a szabadulás legkorábbi időpontja emelkedett (20-30 év között).

Az 1998. évi LXXXVII. tv. további szigorításokat hozott. Az elkövetés jellege, a cselekmény tárgyi súlya alapján már kizárható a feltételes szabadságra bocsátás

²⁶ Balla L. 2014. 5-6 p.

²⁷ László Zs. 2011.

lehetősége. Amennyiben mégis lehetőség van rá a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja 20 év, illetve 30 év attól függően, hogy elévülő bűncselekményről vagy el nem évülő bűncselekményről van szó.²⁸

Az életfogytig tartó szabadságvesztést fegyházban kell végrehajtani, illetve fontos pont lett, hogy *csak azért a bűncselekményért járt életfogytig tartó szabadságvesztés, amit a 20. életév betöltése után követtek el.*

További jelentősége, hogy bevezette a *tényleges életfogytiglani szabadságvesztés büntetést.* Ez azt jelentette, hogy az adott személy csak a köztársasági elnök kegyelmével szabadulhatott.²⁹

Végezetül elmondható, hogy *napjainkban* az életfogytig tartó szabadságvesztés a súlyosabb büntetés a szankciórendszerünkben, amely a korábbi halálbüntetés és a határozott tartamú szabadságvesztés között helyezkedik el.³⁰

Csemegi-kódex (1878. évi V. tv.)	1950. évi II. tv. (Btá.)	1961. évi V. tv.	1971. évi 28. tvr.	1978. évi IV. tv. (Btk.)
• életfogytig tartó szabadságvesztés • feltételes szabadlábra helyezés: - 15 év - közvetítő intézetben van - jó magavislet • halálbüntetés helyettesítése	• életfogytig tartó szabadságvesztés • feltételes szabadlábra helyezés: - 15 év - időtartam: 8 év • fokozat nélküli börtönrezsim	• nincs életfogytig tartó szabadságvesztés • cél: nevelés	• életfogytig tartó szabadságvesztés • feltételes szabadlábra helyezés: - 15 év - jó magavislet • állandóvá vált az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés	• életfogytig tartó szabadságvesztés • feltételes szabadlábra helyezés: - 20 év - időtartam: 10 év

3. ábra. Életfogytig tartó szabadságvesztés a Csemegi-kódextól az 1978. évi IV. tv.-ig – összehasonlító táblázat
(Forrás: saját szerkesztés)

²⁸ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika (2014): Magyar Büntetőjog általános rész. Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2014. 379 p.

²⁹ Balla L. 2014. 10 p.

³⁰ Görgényi I. et al. 2014. 379-380 p.

1993. évi XVII. tv.	1997. évi LXXIII. tv.	1998. évi LXXXVII. tv.
•életfogytig tartó szabadságvesztés •feltételes szabadlábra helyezés: 15-25 év (szabad bírói mérlegelés) •feltételes szabadulás kizárásának megjelenése	•életfogytig tartó szabadságvesztés •feltételes szabadlábra helyezés: 20-30 év	•életfogytig tartó szabadságvesztés •feltételes szabadlábra helyezés: - 20 év (elévülő bcs.) - 30 év (el nem évülő bcs.) •feltételes szabadulás kizárása •20. életév betöltése után elkövetett bcs. •tényleges életfogytiglani szabadságvesztés bevezetése

4. ábra. Életfogytig tartó szabadságvesztés az 1993. évi XVII. tv.-től az 1998. évi LXXXVII. tv.-ig – összehasonlító táblázat
(Forrás: saját szerkesztés)

Az életfogytig tartó szabadságvesztés jelene

1. Szabadságvesztés általános jellemzése napjainkban

Az első fejezetben a történeti áttekintés keretein belül az általános szabadságvesztés-büntetés és az életfogytig tartó szabadságvesztés kialakulásának folyamatát és történeti jellemzőit igyekeztem részletesen kifejteni. A következőkben a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának jelenleg is érvényben lévő szabályaira fogok kitérni.

A 2012. évi C. törvény (új Btk.) alapján a legsúlyosabb büntetési nem a szabadságvesztés, amely *határozott időre* vagy *életfogytig* szólhat.

Kijelenthetjük, hogy törvénykönyvünk szabadságvesztés centrikus, aminek oka, hogy ez a büntetés bír leginkább visszatartó erővel és alkalmas arra, hogy megvalósítsa a büntetés céljait, amelyeket részletesen ki is fejtek a következőkben.³¹

1.1. A végrehajtás céljai

A szabadságvesztés végrehajtásának több célja is van: *joghátrány érvényesítése, reintegráció*, vagyis a társadalomba történő visszailleszkedés a szabadulás után, valamint, hogy a későbbiekben az elítélt *jogkövető* legyen, tehát ne kövessen el újabb bűncselekményt.³²

³¹Görgényi I. et al. 2014. 366-367 p.

³²Tansegédlet a büntetés-végrehajtási jog tanulmányozásához. ELTE Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, Budapest, 2014. 18 p.

A joghátrány érvényesítése nem más, mint a személyi szabadság elvonása, a reintegrációval pedig segítséget nyújtanak, hogy az elítélt korábbi életét megváltoztathassa.³³

1.2. A végrehajtás elvei

Ahhoz, hogy a büntetés végrehajtása során az előzőekben tárgyalt célok elérhetőek legyenek különböző *általános végrehajtási alapelvek*nek kell megvalósulniuk, amelyek valamennyi fogvatartottra vonatkoznak.

Ezek az alapelvek az 1990-es évektől kezdve napjainkig jelen vannak.³⁴

Normalizáció elve: kijelenthetjük, hogy a szabadságelvonás önmagában büntetés ezért törekedni kell arra, hogy a végrehajtás a lehetőségekhez képest közelítsen a kinti életkörülményekhez. Csökkenteni kell a járulékos hátrányokat.

Nyitottság elve: lényege abban rejlik, hogy megpróbálják ellensúlyozni az elítéltek elszigeteltségét. A fogvatartottak és a külvilág kapcsolata kétirányú kell, hogy legyen. Az elítéltek fogadhatnak látogatókat, kaphatnak és küldhetnek csomagot, szabadon gyakorolhatják vallásukat, levelezhetnek, egyesek számára pedig lehetőség van az intézet rövid tartamú elhagyására is. Az alapelv másrészt pedig abban valósul meg, hogy igyekeznek kihasználni a média adta lehetőségeket és tájékoztatni a közvéleményt.

Felelősség és önbecsülés elve: egyrészt az elítéltek felelősségérzetét fejlesztik, hogy fontos legyen számukra hogyan alakul majd későbbi sorsuk, másrészt pedig az önbecsülésüket, hogy képesek legyenek az önálló életre. Ezzel próbálják segíteni őket, hogy szabadulásuk után beilleszkedjenek, és olyan életet tudjanak élni, ami a társadalmi

³³ Ranga Attiláné – Vörös Erzsébet: Alapfokú büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek. Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, 2018. 7 p.

³⁴ Ranga A. 2018. 20 p.

elvárásoknak eleget tesz majd. Ez alapján lehetőségük van akár iskolai tanulmányok folytatására vagy munkavégzésre is.³⁵

Végrehajtás progresszív jellegének elve: az elítéltek fokozatosan közelítik meg a kinti életkörülményeket, ahogy várható a szabadulásuk pillanata. Ezt például munkavégzéshez vagy jó magaviselethez kötik, ezzel is ösztönözve őket.

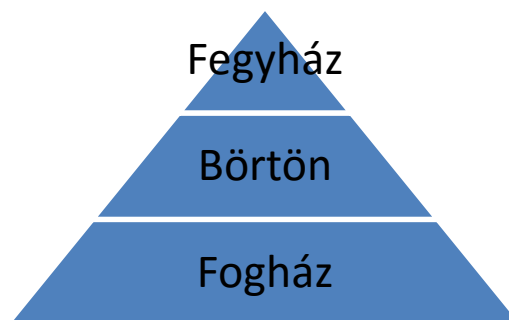
Végrehajtás egyéniesítésének elve: az elítélteket nem, fokozat, kor, biztonsági vagy egészségügyi szempontok szerint is elkülönítik, illetve csoportosíthatják.³⁶

1.3. A végrehajtás fokozatai

A szabadságvesztés végrehajtásának több fokozata van.

A törvény kimondja, hogy a szabadságvesztést *fogházban, börtönben, vagy fegyházban* kell végrehajtani. Fogházat vétség esetén szabnak ki (kivéve, ha visszaeső) börtön pedig büntett és vétség (visszaeső elítelt) esetén jár.³⁷

A következőkben részletesen a szabadságvesztés legszigorúbb végrehajtási módjával, a fegyházzal fogok foglalkozni, tekintettel arra, hogy ez az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtási fokozata is.

5. ábra. A szabadságvesztés végrehajtásának fokozatai
(Forrás: saját szerkesztés)

³⁵ Ranga A. 2018. 8 p.

³⁶ Tansegédlet, 2014. 19 p.

³⁷ Görgényi I. et al. 2014. 369 p.

1.3.1. A fegyház

A fegyház a *legszigorúbb végrehatási fokozat*. A büntetésüket itt töltő személyekre nézve a többi fokozattal azonos, illetve speciálisan csak rájuk vonatkozó szabályok is érvényesülnek.

Az ilyen fokozatú elítélteket zárkában helyezik el (ellentétben a többiekkel, akik lakóhelyiségben kapnak helyet). Zárkájuk, a nap folyamán meghatározott időre nyitva áll, éjszakára azonban bezárják azt, így biztosított őrzésük, ami a biztonságot szolgálja. Felügyeletüket meghatározott helyen történő tartózkodással tudják biztosítani, amit bizonyos időközönként ellenőriznek. Az elítéltek vásárolhatnak a személyes szükségleteik kielégítésére, ezt azonban csak abból a fennmaradó munkadíjükből vagy letéti pénzükből tehetik meg, ami rendelkezésükre áll az után, hogy hozzájárultak saját tartásuk költségeihez. Egyébként esetükben a munkavégzés csak akkor lehetséges, ha megoldható a teljes elkülönítésük a külvilágtól. Fegyházbüntetés alkalmazása esetén a fenytések köre is jóval szigorúbb, mint az enyhébb végrehajtási fokozatokban. Abban az esetben, ha valamelyik elítélt megszegi a vonatkozó szabályokat, illetve ellenszegül, magánelzárást lehet alkalmazni, aminek ideje 30 nap.³⁸

1.4. A végrehajtás rendje

A végrehajtás során nagy figyelmet fordítanak arra, hogy az elítéltek az egyéni körülményeik alapján rangsorolva legyenek. Erre szolgált az ún. *rezsimrendszer* bevezetése. A végrehajtási fokozatokon (fogház, börtön, fegyház) belül a végrehajtási intézetben különbséget tesznek az elítéltek között és ez alapján eltérő *rezsimszabályok* vonatkoznak rájuk.

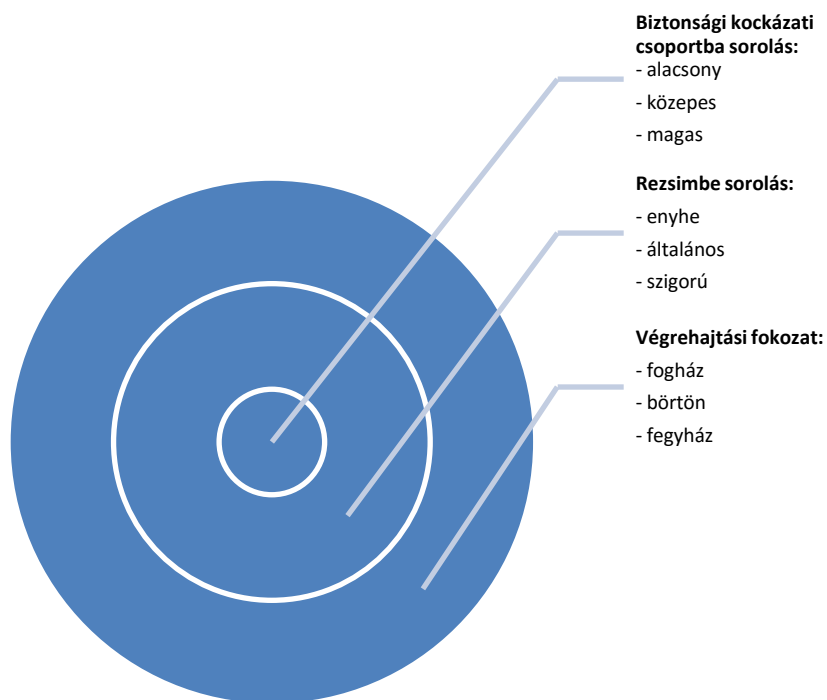
3 féle rezsim különböztethető meg: az *enyhébb*, az *általános* és a *szigorúbb*.³⁹

³⁸ Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó – Nordex Kft. 2014. Digitális Tankönyvtár.

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_528_Voko_Gyorgy_Magyar_buntetes_vegrehajtasi_jog/ch02s02.html

³⁹ Schmehl J. 2013. 51 p.

A rezsimszabályokon belül szintén más *biztonsági besorolást* kapnak a fogvatartottak. Ez a besorolás lehet *alacsony*, *közepes* vagy *magas*. A biztonsági besorolást az határozza meg, hogy az adott elítélt mekkora biztonsági kockázatot jelent.⁴⁰

6. ábra. Szabadságvesztés büntetés végrehajtásának rendje
(Forrás: saját szerkesztés)

⁴⁰ Ranga A. 2018. 10 p.

2. Az életfogytig tartó szabadságvesztés a 2012. évi C. törvény tükrében

Miután a halálbüntetés kiiktatásra került szankciórendszerünkől, az életfogytig tartó szabadságvesztés fokozatosan vált napjaink legsúlyosabb büntetésévé, ami az egykori halálbüntetés és a határozott tartamú szabadságvesztés közé sorolható.⁴¹

Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtásának *célja* szintén a *joghátrány érvényesítése*, azaz a személyi szabadság elvonása, amely ez esetben a társadalom védelme érdekében történik.⁴²

A következőkben a *2012. évi C. törvény (új Btk.)* alapján mutatom be az életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó hatályban lévő szabályokat.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának *feltétele*, hogy az elkövető 20. életévét már betöltötte a bűncselekmény elkövetésekor, vagyis életkorbeli korlátot állapít meg a törvény esetében.⁴³

2.1. A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége

A legsúlyosabb büntetési nemünk kiszabható határozott időre vagy életfogytig, azaz határozatlan időre. Az életfogytig tartó szabadságvesztést határozatlan idejű büntetésként tartjuk számon, hiszen akár az elítélt élete végéig is tarthat, szabadulásának időpontja kétséges. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségével azonban reményt adnak arra, hogy esély van visszakerülni a társadalomba.⁴⁴

A büntetés kiszabásakor meghatározzák, hogy az elítélt bizonyos idő elteltével *feltételes szabadságra bocsátható*, vagy ennek lehetőségét *kizárják*.

Amennyiben ezt nem zárják ki a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja 25 év, amit években szükséges meghatározni, legfeljebb pedig 40 év (az átlagos emberi

⁴¹ Görgényi I. et al. 2014. 379-380 p.

⁴² Tansegédlet. 2014. 18 p.

⁴³ 2012. évi C. tv. 41. § (1) bek.

⁴⁴ 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről, Általános indokolás. 24 p.

élettartamot figyelembe véve) elteltével következhet be. A feltételes szabadság *tartama* pedig legalább 15 év.⁴⁵

A feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó szabályozás egyébként országonként eltérő. Dániára, Finnországra, illetve Németországra, Svájcra, Belgiumra, vagy Ausztriára jellemző a legrövidebb időtartam, ami 12 év és 15 év. A leghosszabb 40 év, amelyet Törökországban alkalmaznak. Azonban ha az összképet nézzük elmondható, hogy átlagosan 20-30 év a minimálisan letöltendő időszak, ami után felmerülhet a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, mert úgy ítélik meg, hogy a társadalomra nézve az elítélt már nem jelent kockázatot.⁴⁶

2.2. A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása

Ha megvizsgáljuk egyes országok jogrendjét, akkor jól látható, hogy vannak, ahol az életfogytig tartó büntetés intézménye nem ismert, helyette 20-40 év közötti hosszú időtartamú szabadságvesztést szabnak ki. Míg más országokban kizárják a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét meghatározott bűncselekmények körében, ide értve hazánkat is.

A Btk. felsorolja azokat a bűncselekményeket, amelyek elkövetése esetén kizárja az elkövető feltételes szabadságra bocsátásának lehetőségét, ezáltal *ún. tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre* ítélik.

Az alábbi bűncselekmények tartoznak ebbe a körbe:

- a) népirtás,
- b) emberiség elleni bűncselekmény,
- c) apartheid,
- d) hadikövet elleni erőszak súlyosabban minősülő esete,
- e) védett személyek elleni erőszak,

⁴⁵ 2012. évi C tv. 42. §. 43. § (1)- (2) bek.

⁴⁶ Európa Tanács Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT): Az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak helyzete. Részlet a CPT 25. Általános Jelentéséből, 2016. 1 p.

- f) nemzetközi szerződés által tiltott fegyver alkalmazása,
- g) egyéb háborús bűntett,
- h) emberölés súlyosabban minősülő esete,
- i) emberrablás súlyosabban minősülő esete,
- j) emberkereskedelem súlyosabban minősülő esete,
- k) alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása,
- l) rombolás súlyosabban minősülő esete,
- m) fogolyzendülés súlyosabban minősülő esete,
- n) terrorcselekmény,
- o) jármű hatalomba kerítése súlyosabban minősülő esete,
- p) közveszély okozása súlyosabban minősülő esete,
- q) zendülés súlyosabban minősülő esete,
- r) előjáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak súlyosabban minősülő esete, ha azt személy elleni vagy dolog elleni erőszakkal követik el.

Ezekén felül kimondja azt is törvény, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárását akkor is alkalmazni kell, ha *az elkövető erőszakos többszörös visszaeső*, vagy az előzőekben felsorolt bűncselekményeket *bűnszervezetben követte el*.⁴⁷

Abban az esetben pedig, ha egy elítéltet *ismét életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélnék* szintén nem bocsátható feltételes szabadságra.⁴⁸

2.2.1. Kötelező kegyelmi eljárás

Egy elítélt több ok következtében részesülhet mentesítésben, azonban egy életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt csak kegyelmi mentesítést kaphat.⁴⁹

Különbséget kell tennünk azonban *egyéni kegyelem*, *közkegyelem* és *kötelező kegyelmi eljárás* között.

⁴⁷ 2012. évi C. tv. 44. § (1)-(2) bek.

⁴⁸ 2012. évi C. tv. 45. § (7) bek.

⁴⁹ Btk. indokolás. 41 p.

Az egyéni kegyelmet a köztársasági elnök gyakorolja, akinek döntése érvényességéhez miniszteri ellenjegyzés szükséges, indokolási kötelezettsége nincs és az eljárás hivatalból vagy kérelemre is indulhat.

A közkegyelem más néven amnesztia már az Országgyűlés hatásköre és egy adott kategóriára vonatkozik.

Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztését (TÉSZ) töltő elítéltek esetében *40 év elteltével pedig hivatalból kötelező kegyelmi eljárást indítani.*⁵⁰

Az eljárás indításakor a törvényi szabályozás alapján *Kegyelmi Bizottság* áll fel, amelynek feladata egy előzetes vizsgálat lefolytatása és ez alapján egy kötelező indoklással ellátott állásfoglalás elkészítése, amely felterjesztésre kerül a köztársasági elnöknek.

A köztársasági elnök továbbra is szabadon mérlegelhet, de abban az esetben, ha az adott elítéltnak nem ad kegyelmet, a kötelező kegyelmi eljárás befejezésétől számított 2 év elteltével ismét le kell folytatni azt.

A kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásán túl az elítéltnak lehetősége van az általános szabályok szerinti kegyelmi eljárás lefolytatására is (hivatalból vagy kérelemre), mivel a két eljárás nem zárja ki egymást.

A kötelező kegyelmi eljárással kapcsolatosan több vitás kérdés is felmerült. Az eljárás középpontjában a reményhez való jog biztosítása áll vagyis, hogy minden elítélt számára szükséges a remény nyújtása a feltételes szabadulásra. Azonban felmerül, hogy így mi különbözteti meg a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést attól az életfogytig tartó szabadságvesztéstől, ahol nem zárják ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. Valamint így mennyire válik általánossá az amúgy kivételes esetekben adott kegyelem.⁵¹

⁵⁰ Nagy Anita: A kegyelmi és a kötelező kegyelmi eljárás összehasonlítása. Börtönügyi szemle – 36. évf. 2. sz. 2017. 66-67 p. 75 p.

⁵¹ Hadházi Dávid: A köztársasági elnöki kegyelem a büntetőjog szempontjából. Debreceni Jogi Műhely, XII. évf. 3-4. sz. 2015.
http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_4_2015/a_koztarsasagi_elnoki_kegyelem_a_buntetog_szempontjabol/

A törvénymódosítás mögött végül a Magyar László kontra Magyarország ügyben született Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által hozott ítélet állt, amelyet egy későbbi fejezetben fejtek ki részletekbe menően.

Életfogytig tartó szabadságvesztés	Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés (TÉSZ)
feltételes szabadságra bocsátás lehetősége	feltételes szabadságra bocsátás kizárása - törvényben meghatározott bűncselekmények esetén - erőszakos többszörös visszaeső elkövető - törvényben meghatározott bűncselekmények bűnszervezetben történő elkövetése
legkorábbi időpont 25 év, legfeljebb 40 év (tartama 15 év)	40 év elteltével hivatalból kötelező kegyelmi eljárás

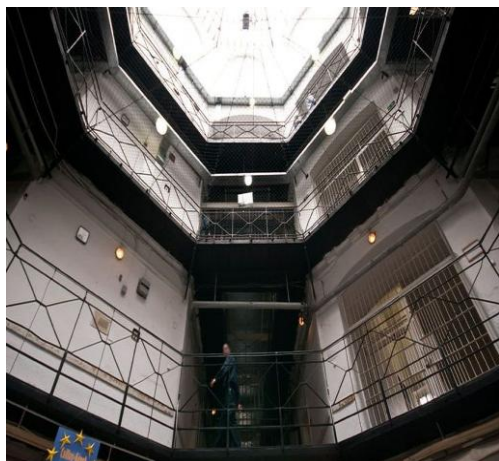
7. ábra. Határozatlan idejű szabadságvesztés összehasonlító táblázat
(Forrás: saját szerkesztés)

3. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés (TÉSZ) a gyakorlatban

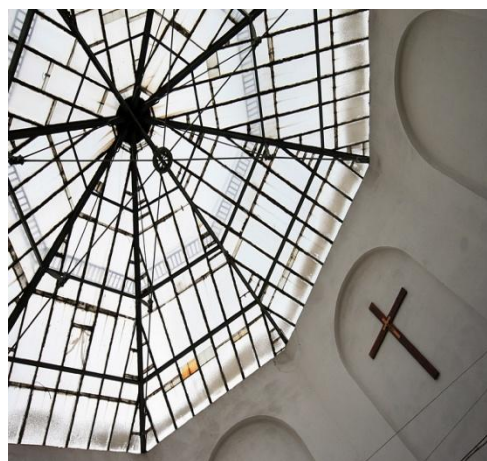
A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést (TÉSZ) 1999. március 1.-től vezették be, amelyet *csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabhatnak ki.*⁵²

Az erre ítélték nagy része a Szegedi Fegyház és Börtönben („Csillag”) kerülnek elhelyezésre, amely csillagalaprajza után kapta elnevezését.

A bírói gyakorlat azt mutatja, hogy elsősorban emberölés minősített eseteinek elkövetőiből áll ez a csoport.

7. kép. Szegedi Fegyház és Börtön
(Forrás: www.24.hu)

8. kép. A híres csillagkupola
(Forrás: www.kepek.origo.hu – Szabó Pál)

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek mindennapjai szigorú szabályok között zajlanak és meghatározott napirend szerint élnek. Az ő esetükben nincs szabad mozgás és ezt is egyszerre csupán csak kettő elítélt teheti meg. Ez a szabály vonatkozik a különböző helyiségben történő tartózkodásokra is, valamint a reggeli sétára, azaz a szabadlevegőn történő tartózkodásra. Az elítéltek a zárkájukon kívül soha nincsenek egyedül, zárkájuk nyitását és mozgásukat mindig több őr felügyeli. Szigorú napirendjükhöz hozzátartozik a sétaudvaron történő tartózkodás,

⁵² Görgényi I. et al. 2014. 381 p.

amely egy ráccsal körbezárt és kamerákkal felszerelt terület, ami a Szegedi „Csillagbörtön” esetén, az épület tetején helyezkedik el, ahol a fogvatartottak annak kialakítása miatt csak felfelé tekinthetnek. Ezen kívül részt vesznek különböző oktatásokon, képzéseken, terápiás foglalkozásokon és a zárkájukon belül munkát is végezhetnek. Televízió nézés is megengedett számukra meghatározott időtartamban, valamint főzési lehetőség is rendelkezésükre áll. Különlegességként megemlítendő, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben ezen elítéltek számára bevezették a növény- és kisállat terápiát, amelynek keretében virágot gondozhatnak, vagy kisállatot nevelhetnek zárkájukon belül. Sok ember számára túlkedvezőnek tűnhetnek az ehhez hasonló engedmények az olyan elítéltek számára, akik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltik, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy ezáltal sokkal hatékonyabb a fegyelmezés, hiszen ezek megvonása kiemelkedő jelentőséggel bír azok számára, akiknek semmi másuk nem maradt.⁵³

9. kép. Az épület tetején kialakított sétaudvar
(Forrás: www.kepek.origo.hu – Szabó Pál)

⁵³ Bátyi Zoltán: Akiket csak a halál ment meg a rabságtól. Volford Róbert a Szegedi Fegyház és Börtön Büntetés-végrehatási Osztály osztályvezetőjének nyilatkozata alapján íródott internetes cikk. 2011. https://index.hu/bulvar/2011/07/25/akiket_csak_a_halal_ment_meg_a_rabsagtol/

3.1. A Hosszúidős Speciális Rezsim (HSR)

Ez az ún. lakóbörtön vagy otthonbörtön egy olyan külön körlet rész, ami az épület többi részétől teljesen elzárva helyezkedik el és az épület legfelső szintjén kapott helyett a Szegedi „Csillagbörtönben”. Itt kerülnek elhelyezésre azok az elítéltek, akik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltik.

A speciális körlet kialakítása két célt szolgál: egyrészt a lehető legnagyobb biztonság biztosítása mind a fogvatartottak, mind pedig az őket felügyelő őrök védelme érdekében, másrészt, hogy a hosszúidős büntetésüket töltők részére olyan feltételeket biztosítson, ami megfelel az ő speciális igényeiknek.⁵⁴

Lakóegységük két kisebb lakózárkából áll, amit felosztanak nappali zárkára, ahol dolgoznak és a szabadidős tevékenységeiket folytatják és egy éjszakai zárkára, ahol alszanak. Így személyesebbé, otthonosabbá alakíthatják életterületüket annak ellenére, hogy a benne található tárgyak rögzítve vannak.

10. kép. HSR-körlet
(Forrás: www.index.hu – Bátyi Zoltán)

A HSR-körletben ún. team rendszer működik, ami azt jelenti, hogy az itt szolgáló őrök az épületen belül kizárólag ebben az elzárt speciális körletben végzik munkájukat. Az itt szolgáló személyzet önként jelentkezhet, akik speciális képzést és oktatást kapnak, folyamatosan figyelemmel kísérik pszichés állapotukat és veszélyességi pótlékban részesülnek.⁵⁵

⁵⁴ Kiszely Pál: Merre tovább, magyar életfogytiglan? Az extrém hosszú ítéletek végrehajtásának tapasztalatai a Szegedi Fegyház és Börtönben. Börtönügyi szemle 32. évf. 1. sz. 2013. 56 p.

⁵⁵ Matovics Csaba: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. Börtönügyi szemle – 28. évf. 2. sz. 2009. 101-102 p. 106 p.

4. „Három csapás”

4.1. A „három csapás” eredete

Az ötlet az Amerikai Egyesült Államokból indult, ahol 1992-ben fogadták el először ezt a törvényjavaslatot azzal a céllal, hogy megpróbálják visszaszorítani a bűnözést. Az eredeti angol elnevezés (Three Strikes, You're Out = harmadik dobás, kiestél) a baseball játék szabályaiból ered, amelynek lényege, hogy a játékos három ütőhiba után kiesik a játékból. Erre alapozva vezették be a *harmadik elítélés alkalmával kötelezően kiszabandó életfogytig tartó szabadságvesztést* (Three Strikes Law). A külföldi szabályozás a többszöri visszaesésre helyezi a hangsúlyt és nem az elkövetett tett súlya a mérvadó.⁵⁶

4.2. A hazai szabályozás

Hazánkban 2010. július 23.-án lépett hatályba az amerikai Three Strikes hazai változata, ami itthon a „három csapás” elnevezést kapta.

A Btk. ennek keretében az erőszakos többszörös visszaesők, illetve a bűnhalmazat vonatkozásában rögzíti rendelkezéseit.

A **többszörös visszaesők** tekintetében a törvény kimondja, hogy:

Harmadik alkalommal életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni, ha:

- egy adott bűncselekmény esetében **a büntetési tétel felső határának a kétszerese meghaladja a 20 évet,**
- vagy **életfogytig tartó szabadságvesztéssel** is büntethető
- és az elkövetőt ezt megelőzően **már kétszer elítélték személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt**⁵⁷

⁵⁶ Horváth Eszter: A három csapás az alkotmányos büntetőjog tükrében. 1-2 p.

⁵⁷ Székely László: Jelentés a Három csapás törvényi szabályozásáról. Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5138/2013. ügyben. Budapest, 2014. 1 p.

A későbbiekben további szigorítások kerültek bevezetésre, mely alapján életfogytig tartó szabadságvesztés esetén *ki kell zárni a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, azaz tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása szükséges.*⁵⁸

Szabályozás **bűnhalmazat** tekintetében:

Ha bűnhalmazat esetén *legalább 3 cselekmény személy elleni erőszakos bűncselekményt* valósít meg, a törvény kimondja, hogy a büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik.

Ez alapján *életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni, ha:*

- az így **felemelt felső határ meghaladja a 20 évet,**
- vagy a bűncselekmények bármelyike **életfogytig tartó szabadságvesztéssel** is büntethető⁵⁹

Az új Btk. itt is módosításokat hajtott végre a tekintetben, hogy a büntetés abban az esetben alkalmazható, ha *3 különböző időpontban elkövetett, befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény* valósul meg.⁶⁰

4.3. A „három csapás” jövője

Bevezetésre kerülését követően a Magyar Helsinki Bizottság kifogásolta a vonatkozó szabályozást. Álláspontjuk alapján a „három csapás” többszörös visszaesőkre irányadó rendelkezései kizárják a *bírók szabad mérlegelési jogát*, valamint a *hatalommegosztás elvét*, a bűnhalmazat esetén alkalmazandó szabályok pedig a *jogállamiság és a tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos elvébe* ütköznek.⁶¹

⁵⁸ Márok Soma: Gondolatok a három csapásról. 2015. <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/gondolatok-a-harom-csapasrol/>

⁵⁹ Székely L. 2014. 1 p.

⁶⁰ Márok S. 2015.

⁶¹ Székely L. 2014. 1 p.

Végül az Alkotmánybíróság 2014-ben a „három csapás” bűnhalmazatra vonatkozó rendelkezéseit alkotmányellenesnek mondta ki és megsemmisítette azokat, valamint felülvizsgálatot rendelt el a kapcsolódó korábbi ügyek esetében.⁶²

⁶² Márok S. 2015.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés jövője

1. Magyar László kontra Magyarország – kötelező kegyelmi eljárás előszobája

Az előző fejezetben tárgyalt kötelező kegyelmi eljárás során említést tettem a Magyar László kontra Magyarország ügyről, amelyet e fejezetben részletesen kifejték, hiszen kiemelkedő jelentőséggel bírt a későbbi törvénymódosításban.

A következőkben nézzük az ügy részleteit és kimenetelét:

2009-ben Magyar Lászlót erőszakos többszörös visszaesőként jogerősen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával.

2010-ben Magyar László kérelmet nyújtott be a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB) a Magyar Köztársaság ellen, amelyben kifogásolta, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabásával megfosztották a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségétől. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének megsértésére hivatkozott, amely kimondja, hogy „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.”

2014-ben az EJEB Magyar László kérelmének helyt adott és megállapította, hogy *a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sérti az Egyezmény 3. cikkét.*

Az Egyezmény alapján az országnak több feltételt is teljesítenie kell egy életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén. *Biztosítani kell az esélyt a valamikori szabadulásra, legalább 25 év letöltése után a felülvizsgálatot és a jogot, hogy az elítélt tudja, milyen magatartást kell tanúsítania, hogy mindezekre esélyt kapjon.*⁶³

⁶³ Nagy A. 2017. 74-75 p.

Ez állt a háttérben annak, hogy Magyarországon újra átgondolás alá került a TÉSZ intézménye. Végül 2015. január 1-jén bevezetésre került a *kötelező kegyelmi eljárás*, valamint a *Kegyelmi Bizottság* felállítása. Ez alapján a törvény kimondja, hogy tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetén *40 év elteltével hivatalból kötelező kegyelmi eljárást indítani*.

Ezek után Magyar László védője, illetve a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványt nyújtott be, amelyben kezdeményezték Magyar László ítéletének megváltoztatását arra vonatkozóan, hogy hagyják el a feltételes szabadságra bocsátás kizárását és állapítsák meg az elítélt esetében a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. Mindezeket arra hivatkozva, hogy a kötelező kegyelmi eljárás alapján csupán csak 40 év elteltével válik esély a felülvizsgálatra, az EJEB által előírt 25 év helyett, illetve, a 2015-ben született intézményt visszaható hatállyal nem lehet alkalmazni.

A Kúria végezetül meghozta döntését a felülvizsgálati ügyben: mellőzte a feltételes szabadságra bocsátás kizárását és megállapította, hogy a 2015. január 1.-én hatályba lépett rendelkezéseket kell alkalmazni, azaz Magyar László feltételes szabadságra bocsátásának felülvizsgálatára legfeljebb 40 év elteltével van lehetőség.⁶⁴

1.1. Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB)

Az előzőekhez kapcsolódóan ejtsünk pár szót magáról a Bíróságról és annak munkájáról. A Strasbourgban található Bíróság az Emberi Jogok Európai Egyezménye betartásának a felügyeletére jött létre, tehát az Egyezmény által tartalmazott emberi jogi sérelmekkel kapcsolatosan lép fel.

Nem csak konkrét esetünkre vonatkozóan, hanem általánosságban azon álláspont mellett érvel a Bíróság, hogy önmagában a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés nem ellentétes és nem ütközik az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről

⁶⁴ Kúria Sajtótájékoztatója: Összefoglaló a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt Magyar László felülvizsgálati ügyében. Kúria Bfv. II.1812/2014. sz. 2015. Kúria hivatalos honlapja. <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/osszefoglalo-tenyleges-eletfogytig-tarto-szabadsagvesztesre-itealt-magyar-laszlo>

szóló Egyezmény 3. cikkébe. Viszont ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem biztosított az elítéltek számára, az már kimeríti a 3. cikkben foglaltakat.

Olyan rendszert szükséges kialakítani, ahol nem veszik el a reményt a szabadulás lehetőségére és meghatározzák az elítélt számára, hogy ehhez milyen feltételeket kell teljesítenie. Az EJEB szerint ezek azért sem teljesülnek, mivel a köztársasági elnök által adható általános kegyelemhez nem tartozik kötelező indoklás, ezért van szükség a felsoroltakra.⁶⁵

1.2. T.P. és A.T. kontra Magyarország

A Magyar László kontra Magyarország ügyben hozott EJEB döntés olyan hatással volt a későbbiekre nézve, hogy további kérdéses ügyet vont maga után. Magyar Lászlót követve további két tényleges életfogytig tartó szabadságvesztését töltő elítélt fordult a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához. A *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben az előzőekhez hasonlóan ők is azt kifogásolták, hogy *a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sérti az Egyezmény 3. cikkét*. Állításuk szerint a Magyar ügy hatására újonnan bevezetett kötelező kegyelmi eljárás gyakorlati változást nem hoz esetükben, hiszen még mindig nem teljesülnek az EJEB által előírt feltételek. Ugyan a kötelező kegyelmi eljárás bevezetésével biztosítva van az esély a valamikori szabadulásra, hiszen nincs kizárva a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, azonban ez az előírt 25 év helyett csak 40 év letöltése után lehetséges. Ezen kívül nem előrelátható az sem, hogy milyen magatartás tanúsítása szükséges ahhoz, hogy erre esélyt kapjanak, ugyanis a köztársasági elnökhöz köthető általános kegyelem szabad mérlegelési jogkörön alapul.

⁶⁵ Görgényi I. et al. 2014. 382 p.

Végezetül az EJEB a Magyar ügghöz hasonlóan a kérelemnek helyt adott és megállapította, hogy *a kötelező kegyelmi eljárással kiegészült tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés sérti az Egyezmény 3. cikkét.*⁶⁶

⁶⁶ Szilágyi Emese: Strasbourg másodszor a tényleges életfogytiglaniról. Jogi Fórum. 2016.
<https://www.jogiforum.hu/hirek/36878>

2. Ismeretlen jövőkép

Megállapíthatjuk, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés jövőjével kapcsolatos elméletek a jelen állás szerint bizonytalanok, hiszen ez a kérdéskör igen összetett.

Manapság egyre többen fordulnak az Emberi Jogok Európai Bíróságához élve jogaikkal és a jövőben valószínűsíthető, hogy a döntésre váró ügyek száma csak még nagyobb lesz. A Magyar László kontra Magyarország ügy mondhatni precedens értékű volt, hiszen a törvényhozók olyan helyzetbe kerültek, hogy újragondolják a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést.

A világ számos országában biztosítják a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, hazánk a kisebbségbe tartozik. Kérdésként merül fel, hogy talán a hazai szabályozás a túl szigorú? Milyen hatással lesz szankciórendszerünk legsúlyosabb büntetési nemére más Magyar Lászlóhoz hasonló ügy a jövőben? Van-e esély a feltételes szabadságra bocsátás kizárásának a mellőzésére?

Ebben a kérdéskörben vita tárgyát képezheti az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén alkalmazandó szigorú szabályozás, meghatározott napirend, extrém biztonság és a minimális engedmények is.

Az olyan megkérdezett elítéltek véleménye szerint azonban, akik a HSR-körletben élik mindennapjaikat, sokkal nyugodtabb és probléma mentesebb az élet ebben a formában, mintha más elítéltekhez is alkalmazkodniuk kellene. Az elítéltek többsége arról számol be, hogy ha még adódna is lehetőségük arra, hogy átkerüljenek egy másik körletbe, nem élnének vele. Fegyelmezési gondok nincsenek, kihágások itt nem fordulnak elő. Így a tapasztalatok azt mutatják, hogy a jövőben is van jogosultsága az eddig bevált gyakorlatnak.

A büntetés-végrehajtási intézetekben szolgálatot teljesítő és az elítéltek felügyeletét ellátó személyzet véleménye alapján igenis szükségesek a különböző képzések, oktatás, terápia, munka-és főzési lehetőség biztosítása a fogvatartottak számára. Ezek nélkül belefásulnának a monoton mindennapokba, nehezebben viselnék a bezártságot, és mivel

számukra már nincs veszítenivaló, nagyobb eséllyel fordulnának önmaguk- vagy az örök ellen.

Azonban nincs arra nézve tapasztalat, hogy mit vált ki egy elítélből például 40 év vagy hosszabb idejű fogva tartás, hiszen ezt az időtartamot még egyikük sem érte el. Csak a jövőben fog kiderülni, hogy milyen hatása lesz ennek az intézménynek és majd csak akkor lehet orvosolni is.

Összegzés

A történeti áttekintésünk után levonhatjuk a legfontosabb következtetést: minél közelebb vagyunk a jelen korhoz a büntetések fizikai jellege annál inkább szellemi síkra terelődik.

A kezdeti halálbüntetés az elrettentést, illetve a szórakozást testesítette meg, a megtorló, bosszú vezérelt testi büntetések mellett. Ezeket pedig a testfenyítő büntetések követték, melyek célja a megszegyenítés volt. Ezek hátterében elsősorban az állt, hogy például a középkor borzalmas és önmagában is kegyetlen életkörülményei mellett szükséges volt ezeket is felülmúló büntetéseket hozni, hogy érzékeltessék annak súlyát.

Ahogy az idő haladt és az életkörülmények is változtak, a szabadság egyre inkább felértékelődött, az vált a legértékesebbé, hiszen mi mást is lehetne elvenni az embertől, ha minden egyebe megvan. Így a szabadságelvonás célja a javítás, nevelés lett.

Az első mérőföldkövünk a Csemegi-kódex (1878. évi V. tv.) volt, amely mint az első magyar büntető törvénykönyv már négy fajta szabadságvesztés büntetést határozott meg: fegyház, börtön, fogház, államfogház.

Ezután bevezetésre került az életfogytig tartó szabadságvesztés, melynek oka a halálbüntetés helyettesítése volt.

A jelenlegi a 2012. évi C. törvényünk (új Btk.) alapján a legsúlyosabb büntetési nem a szabadságvesztés, amely határozott időre, vagy életfogytig szólhat. A cél ma már a joghátrány érvényesítése, a reintegráció, vagyis a társadalomba történő visszailleszkedés és a jogkövető magatartás előidézése. A szabadságvesztés végrehajtásának több fokozata van: fogház, börtön, fegyház.

Életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a büntetés kiszabásakor meghatározásra kerül, hogy az elítélt feltételes szabadságra bocsátható, vagy ennek a lehetőségét kizárják. Amennyiben nem kerül kizárásra, a legkorábbi időpont 25 év, legfeljebb pedig 40 év. A feltételes szabadságra bocsátás tartama 15 év. Esetében célként a társadalom védelme érdekében történő joghátrány érvényesítése szolgál.

1999-től már lehetőség nyílik a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárására is, vagyis tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés (TÉSZ) hozatalára. A hatályos törvényi rendelkezés meghatározza azokat a bűncselekményeket és feltételek, amelyek esetén ilyen ítélet születhet.

2015. január 1.-vel bevezetésre került a kötelező kegyelmi eljárás intézménye, illetve rendelkeztek a Kegyelmi Bizottság felállításáról. Szintén mérföldkőnek mondható az ez alapján kimondott törvénymódosítás: tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetén 40 év elteltével hivatalból kötelező kegyelmi eljárást indítani. Ennek háttérében a Magyar László kontra Magyarország ügy áll, mellyel összefüggésben meg is állapíthatjuk a végső, vagyis jelenlegi és jövőbeli célkitűzést, amit az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) határozott meg: „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.” A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása pedig ennek minősül.

Irodalomjegyzék

1. Bátyi Zoltán: Akiket csak a halál ment meg a rabságtól. Volford Róbert a Szegedi Fegyház és Börtön Büntetés-végrehajtási Osztály osztályvezetőjének nyilatkozata alapján íródott internetes cikk. 2011.

https://index.hu/bulvar/2011/07/25/akiket_csak_a_halal_ment_meg_a_rabsagtol/

2019.03.27. 11:11

2. Budai István (2014): Resztoratív technikák alkalmazása a büntetés-végrehajtásban. Börtönügyi szemle – 33. évf. 1. sz. 2014. 38 p.

https://epa.oszk.hu/02700/02705/00097/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2014_1_038-043.pdf 2019.03.18. 14:05

3. Büntetés-végrehajtás története – A rendszerváltástól napjainkig. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja.

<https://bv.gov.hu/hu/a-rendszervaltozastol-napjainkig> 2019.03.17. 14:11

4. Büntetés-végrehajtás története – A világháborúktól a szocializmusig. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja.

<https://bv.gov.hu/hu/a-vilaghaboruktol-a-szocializmusig> 2019.03.17. 14:04

5. Büntetés-végrehajtás története – Kezdetek. Büntetés-végrehajtás hivatalos honlapja.

<https://bv.gov.hu/hu/a-kezdetek> 2019.03.17. 13:52

6. Dr. Balla Lajos: Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása a Debreceni Ítéltábla gyakorlatában 2005. január 1-től 2014. május 31-ig terjedő időszakban. Magyar Rendészet XIV. évfolyam, 2014. évi 6. szám. 2-6 p. 10 p.

https://debreceniitelotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/az_életfogytig_tarto_szab.vesz._honlapra.pdf 2019.03.23. 18:38

7. Dr. Györgyi Kálmán: Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. HVG-ORAC Kiadó az új Btk.-t bemutató konferenciájának előadása, 2012.

<https://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/> 2019.03.23. 20:11

8. Európa Tanács Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT): Az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak helyzete. Részlet a CPT 25. Általános Jelentéséből, 2016. 1 p.

<https://rm.coe.int/1680794103> 2019.03.26. 11:27

9. Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika (2014): Magyar büntetőjog általános rész. Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2014. 365-367 p. 369 p. 379-382 p.

10. Hadházi Dávid: A köztársasági elnöki kegyelem a büntetőjog szempontjából. Debreceni Jogi Műhely, XII. évf. 3-4. sz. 2015.

http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_4_2015/a_koztarsasagi_elnoki_kegyelem_a_buntetojog_szempontjabol/ 2019.03.26. 20:47

11. Horváth Eszter: A három csapás az alkotmányos büntetőjog tükrében. 1-2 p.

<http://jesz.ajk.elte.hu/horvath53.pdf>. 2019.04.01. 23:29

12. Jánosi Vali (2018): „Inkább élve eltemetés” – ilyen volt a középkori börtönök brutális világa. Szeretlek Magyarország internetes oldalon megjelenő cikk.

<https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/inkabb-elve-eltemetes-ilyen-volt-kozepkori-bortonok-brutalis-vilaga/> 2019.03.24. 11:12

13. Kárász Marcell: Szabadságvesztés-büntetések a Csemegi-kódexben. Joghistoria – az ELTE ÁJK Magyar Állam-és Jogtörténeti Tanszék Tudományos Diákkörének folyóirata. XXII. évfolyam 3. szám, 2018. március. 37-38 p.

http://www.eltereader.hu/media/2018/05/Joghisto%CC%81ria-2018-ma%CC%81rcius_READER.pdf 2019.03.23. 14:03

14. Kiszely Pál: Merre tovább, magyar életfogytiglan? Az extrém hosszú ítéletek végrehajtásának tapasztalatai a Szegedi Fegyház és Börtönben. Börtönügyi szemle 32. évf. 1. sz. 2013. 56 p.

http://epa.oszk.hu/02700/02705/00093/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2013_1_047-064.pdf 2019.03.27. 13:38

15. Kormány Zita – Szalóki Gergely: A Csemegi-kódex szankciórendszere I. Jogelméleti szemle – 3. sz. 2011. MATARKA Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa.

<http://jesz.ajk.elte.hu/kormany-szaloki47.html>

http://matarka.hu/cikk_list.php?fusz=141282

2019.03.22. 22:56

16. Kúria Sajtótitkársága: Összefoglaló a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt Magyar László felülvizsgálati ügyében. Kúria Bfv. II.1812/2014. sz. 2015. Kúria hivatalos honlapja.

<https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/osszefoglalo-tenyleges-eletfogytig-tarto-szabadsagvesztesre-itelt-magyar-laszlo> 2019.03.27 21:07

17. László Zsuzsanna (2011): Az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozásának története a magyar jogban. SZTE Egyetemi Digitális Archívum, 2016.

<http://acta.bibl.u-szeged.hu/30374/>

http://acta.bibl.u-szeged.hu/30374/1/forum_doctorandorum_2011_149-160.pdf

2019.03.19. 10:48

18. Matovics Csaba: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. Börtönügyi szemle – 28. évf. 2. sz. 2009. 101-102 p. 106 p.

http://epa.oszk.hu/02700/02705/00078/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2009_2_099-108.pdf 2019.03.27. 13:57

19. Márok Soma: Gondolatok a három csapásról. 2015. <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/gondolatok-a-harom-csapasrol/> 2019.04.01. 23:59

20. Mezey Barna: A hosszú tartamú szabadság-büntetés a joghistóriában. Tudományos tanácskozás. Börtönügyi szemle – 24. évf. 2. sz. 2005. 3-4 p.

http://epa.oszk.hu/02700/02705/00062/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2005_2_002-006.pdf 2019.03.24. 14:53

21. Mezey Barna (2004): Magyar jogtörténet. 3. fejezet – III. rész – A magyar büntetőjog története. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. Digitális Tankönyvtár.

https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_mezey_magyar_jogtortenet/ch03.html 2019.03.18. 21:32

https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_mezey_magyar_jogtortenet/ch03s02.html 2019.03.23. 19:12

22. Nagy Anita: A kegyelmi és a kötelező kegyelmi eljárás összehasonlítása. Börtönügyi szemle – 36. évf. 2. sz. 2017. 66-67 p. 74-75 p.

http://real.mtak.hu/86730/1/EPA02705_bortonugyi_szemle_2017_2_065-079%20A%20kegyelmi%20%C3%A9s%20k%C3%B6telez%C5%91%20kegyelmi%20elj%C3%A1r%C3%A1s.pdf 2019.03.26. 16:04

23. Pankász Balázs (2012): Büntetve nevelni – börtönparadigmák tanulmány. 1 p.

<https://www.slideshare.net/pankasz/utopia-tanulmany> 2019.03.18. 21:03

24. Ranga Attiláné – Vörös Erzsébet: Alapfokú büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek. Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, 2018. 7-8 p. 10 p. 20 p.

<https://bv.gov.hu/sites/default/files/Alafok%C3%BA%20reintegr%C3%A1ci%C3%B3%20jegyzet%202018%2009%2001.pdf> 2019.03.25. 15:55

25. Schmechl János – Dr. Pallo József: Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban. Útmutató a 2013. évi CCXL. (BV.) törvény megismeréséhez. Börtönügyi tanulmányok 2. A Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa kiadványai, Budapest, 2015. 4 p. 51 p.
http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/konyvjelzo/Korszakvaltas_LO-RES.pdf 2019.03.23. 22:09

26. Székely László: Jelentés a Három csapás törvényi szabályozásáról. Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5138/2013. ügyben. Budapest, 2014. 1 p.

https://www.ajbh.hu/documents/10180/1117870/Jelent%C3%A9s+a+H%C3%A1rom+csap%C3%A1s+t%C3%B6rv%C3%A9ny+szab%C3%A1lyoz%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l+5138_2013/c40b30c8-1d90-4eb7-8c17-ae45e03d1e14?version=1.3
2019.04.01. 23:40

27. Szilágyi Emese: Strasbourg másodszor a tényleges életfogytiglaniról. Jogi Fórum. 2016. <https://www.jogiforum.hu/hirek/36878> 2019.04.02. 06:00

28. Tansegédlet a büntetés-végrehajtási jog tanulmányozásához. ELTE Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, Budapest, 2014. 18-19 p.

https://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEJVJ_tansegedlet_2014.doc. 2019.03.25. 15:46

29. Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó – Nordex Kft. 2014. Digitális Tankönyvtár.

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_528_Voko_Gyorgy_Magyar_buntetes_vegrehajtasi_jog/ch02s02.html 2019.03.25. 18:18

30. 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről, Általános indokolás.
24 p. 41 p.

Jogszabályjegyzék

1878.évi V.tv.

1950. évi II. tv.

1961. évi V. tv.

1971. évi 28. tvr.

1978. évi IV. tv. (Btk.)

1993. évi XVII. tv.

1997. évi LXXIII. tv.

1998. évi LXXXVII. tv.

2012. évi C. tv.